

e-Erika

Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen
arviointia

Teksti julkaistu e-Erikan numerossa 1/2020 osoitteessa

<https://journals.helsinki.fi/e-erika>

Konferenssireissu Havaijille – Esittelemässä rehtoreiden näkemyksiä Suomen kouluyhteisöjen moninaisuudesta

Tuuli Lipiäinen

Olin tammikuun alussa Havaijilla Honoluluissa ja osallistuin siellä Hawaii International Conference on Education -konferenssiin. Esittelin konferenssissa tutkimustamme suomalaisten peruskoulujen rehtoreiden näkemyksistä kouluyhteisöjen moninaisuudesta. Reissu tarjosi upeiden maisemien ja muun luonnon kauneuden lisäksi mielenkiintoisia näkökulmia ja keskusteluja kansanvälisesti hyvin eri taustoista tulevien tutkijoiden kanssa. Tässä kirjoituksessa kerron kokemuksistani konferenssista ja Havaijista sekä avaan tutkimuksemme päätuloksia.

Kaunis Havaiji ja konferenssi upeissa puitteissa

Olin esittelemässä tutkimustamme Finnish basic education principals' reflections on diversity in their school communities Havaijilla Hawaii International Conference on Education

-konferenssissa tammikuun alussa. Tutkimusta olivat kanssani tehneet Anita Jantunen ja Arto Kallioniemi, mutta konferenssimatkalle lähdin yksin. Vaikka kuuden päivän pyrähdys maapallon toiselle puolelle ja takaisin kuulosti vähintäänkin hengästyttävältä, lähdin matkaan innokkain mielin. Kahdentoista tunnin aikaeroon oli näin lyhyessä ajassa mahdotonta yrittää sopeutua ja siksipä heräsin joka aamu hyvin varhain ja kävin nukkumaan aikaisin. Honolulu oli kaunis, ja auringon nousut ja laskut olivat häikäisevän upeita. Aamuisin ennen konferenssipaikalla tarjottua aamupalaa kävin kävelyillä tutustumassa lähiseutuihin, ja tein hotellilla muita työjuttuja. Olin Honoluluissa Waikikin rannan turistialueella pahimpaan uudenvuoden ruuhka-aikaan, joten alueella oli todella paljon ihmisiä. Aikaisten aamujen hiljaisuus ennen muiden heräämistä sopi siis tutustumisretkiin minulle paremmin kuin hyvin. Iltapäivisin minulle jäi konferenssin jälkeen aikaa muutama tunti makoilla kauniilla, joskin hyvin täysillä rannoilla.

Itse konferenssi kesti kokonaisuudessaan neljä päivää ja oli järjestetty Hilton-hotellin upeissa puitteissa. Minun kokemuksiini verrattuna hyvin suuri, noin tuhannen ihmisen konferenssi oli järjestetty kaikin puolin hyvin ja selkeästi. Osallistujia tuntui olevan joka puolelta maailmaa, eniten kuitenkin Aasiasta ja Yhdysvalloista. Tunnelma konferenssissa oli rento. Oli huvittavaa olla katsomassa jonkun hyvin muodollista konferenssiesitystä ja nähdä sama ihminen hetken päästä uima-asussa painelemassa hotellin allasalueelle. Aamupäivisin sessiot olivat aika täysiä, mutta lounaan jälkeen väki väheni joka päivä. Monen kanssa keskustellessani kuulin jos jonkinlaisista reissusuunnitelmista konferenssin ohessa. Itsekin kiipesin yhtenä iltapäivänä keskustan vieressä olevalle Diamond Head -nimiselle kraatterille, josta avautuivat hulppeat maisemat kaupungin yli ja merelle. Viimeisenä vapaapäivänä päätin lähteä Pearl Harbor

-vierailukeskukseen. Kauhistelin hotellin suosittelujen, jopa 300 euron päiväretkien hintoja ja päätin lopulta lähteä seikkailemaan paikan päälle julkisella bussilla. Olin

lopuksi hyvin tyytyväinen, kun retken kokonaiskustannukset jäivät omatoimimatkalla alle 20 euroon.

Tutkimuksesta ja sen tuloksista

Tuntui jo alun alkaen hieman huvittavalta lähteä esittelemään suomalaisten koulujen moninaisuutta yhteen maailman moninaisimmista maista. Vaikka Suomen väestö on moninaistunut nopeammin kuin mikään muu Euroopan maa, Suomi on vieläkin verrattain hyvin monokulttuurinen yhteiskunta. Esimerkiksi 87,6 prosenttia suomalaisista puhuu äidinkielenään suomen kieltä ja 69,5 prosenttia kuuluu edelleen luterilaiseen kirkkoon (Tilastokeskus, 2018). Vaikka moninaisuus sinänsä ei Suomessakaan ole uusi asia, moni maailmanlaajuisesti jo aikaisemmin vaikuttanut ilmiö, kuten globalisaatio, maallistuminen, digitalisaatio ja maahanmuutto (Jackson, 2014; Salhberg, 2015) ovat Suomeen rantautuessaan lisänneet moninaisuutta Suomen kouluissa etenkin oppilaiden keskuudessa. Moninaisuuden on myös ennustettu lisääntyvän tulevana vuosina muun muassa edellä mainittujen ilmiöiden seurauksena.

Tutkimuksemme kartoitti rehtoreiden näkemyksiä moninaisuudesta heidän kouluyhteisössään. Moninaisuutta tarkasteltiin oppilaiden ja muun kouluhenkilöstön näkökulmista. Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla pareittain yhteensä kymmentä yhtenäisen peruskoulun rehtoria ja apulaisrehtoria ja se analysoitiin sisällönanalyysillä. Yleisesti rehtorien näkemykset oppilaiden kulttuurisesta, katsomuksellisesta, kielellisestä ja seksuaalisesta moninaisuudesta olivat positiivisia, ja moninaisuus nähtiin opetussuunnitelman tavoin rikkautena. Oppilaiden omaan identiteettiin kuuluvien asioiden esille tuomista kannustettiin koulussa niin kauan, kun se ei rikkonut koulun yleisiä sääntöjä. Jossain tilanteissa rehtorit toivat esille haastavuuden tukea oppilaan kotikasvatusta, jos sen nähtiin olevan ristiriidassa koulun arvojen kanssa. Eräs rehtoreista kuvasi tilannetta seuraavasti:

”Puhuin kerran isän kanssa, joka kertoi olevansa puhtaasti natsi ja kasvattavansa lastansa näin, mutta pyrkivänsä silti siihen, että se ei näkyisi ulospäin ja lapsi osaisi tehdä yhteistyötä kaikkien kanssa. Hän ei uhannut ketään enkä tiennyt mitä sanoa, joten sanoin vain OK. Nyt odotamme mitä tapahtuu, kun kohta aloittavaan pienryhmään on tulossa yksi hyvin maahanmuuttovastaisten vanhempien lapsi ja ryhmässä kuitenkin yli puolet on jostain muualta tulleita.”

Rehtorit puhuivat haastatteluissa usein ”muualta tulevista”, vaikka eivät niinkään negatiiviseen sävyyn. Haastatteluissa korostui myös moninaisuuden lisääntyminen kouluissa sekä ilmapiirin muutos erityisesti seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Opettajien moninaisuus ja identiteettiin kuuluvien piirteiden ilmaisu koettiin myös lähtökohtaisesti positiivisena, joskin hieman varauksellisemmin kuin oppilaitten. Esimerkiksi opettajien vahva katsomuksellinen vakaumus ja tämän ilmaiseminen nähtiin haastavana. Rehtorit olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että opettajan ammatillisuus ja työhön kuuluvat velvollisuudet eivät voi rajoittua henkilökohtaisista syistä. Esimerkiksi joulukirkon tai uimaopetuksen valvontatehtävistä ei rehtoreiden mukaan saa kieltäytyä omaan katsomukseensa vedoten. Toisaalta rehtorit myös painottivat ”järkevää johtamista” eli pakottamisen välttämistä ja avointa, keskustelevaa yhteistyötä moninaisuuteen liittyvien kysymysten parissa.

Suomalainen koulutusjärjestelmä kiinnostaa edelleen

Osallistuin konferenssiin ainoana suomalaisena ja ainakin tietääkseni ainoana pohjoismaalaisena. Tutkimuksemme herätti paljon mielenkiintoa konferenssivieraissa. Suomalaisen koulutusjärjestelmään kiinnostavuus toi konferenssivieraita tutustumaan tutkimukseemme, mutta myös koulun johtaminen ja moninaisuuteen liittyvät kysymykset keräsivät ihmisiä. Monen ennakkotietämys suomalaisesta koulusta sisälsi olettamuksen Suomesta kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti hyvin yhteneväisenä kansana, mihin tutkimuksemme toi uuden näkökulman. Useampi japanilainen tutkija oli kiinnostunut tutkimuksestamme: löysimmekin Suomen ja Japanin yhteiskunnan ja koulun muutoksista paljon yhteneväisyyksiä yhtenäiskulttuurisuuden moninaistumisesta ja vaikutuksista sekä esimerkiksi myös väestörakenteen muutoksista. Jäimme mieltämään, josko kahden maan välillä voitaisi hyötyä yhteisestä tutkimuksesta.

Suomalainen koulutusjärjestelmä herätti paljon mielenkiintoa, ja sain ylpeästi kertoa siitä jatkuvasti. Onneksi olin juuri suunnittelemassa erästä suomalaista koulutusjärjestelmää käsittelevää vaihto-opiskelijoille suunnattua kurssia, ja sain nopeasti avattua koneeltani diat selattaviksi kiinnostuneille samalla, kun yritin keskittyä kertomaan tutkimuksestamme. Sain kysymyksiä myös siitä, onko opetusluokkien homogeenisyys ollut syynä suomalaisen koulutuksen menestykseen. Tuskin tätä syytä voi suoraan kiistää, mutta pääsinpä kertomaan koulutusjärjestelmämme muita menestyksen avaimia, kuten koulutetut ja pätevät opettajat, arvioinnin poikkeavuus, koulutuksen ilmaisuus sekä tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen pyrkiminen koulutukseen liittyvissä tavoitteissa.

Konferenssin hauskin ja samalla hämmäntävin kohtaaminen sattui, kun eräs professori tuli luokseni ja pyysi minulta lupaa kuvata vastauksiani videolle, jotta hän voisi käyttää näitä opetusmateriaalinaan omassa yliopistossaan. Hämmennyksissäni annoin tähän luvan ja siinä sitten vastailin parhaani mukaan (hänen videokuvatessa), miksi suomalainen järjestelmä on niin hyvä ja miten opettajat ja rehtorit Suomessa koulutetaan ja mitä Suomi nyt sitten tekee, kun muut maat hujahtavat kansainvälisten vertailututkimusten mukaan opetustuloksissaan ohi. Vastaukset saatuaan professori kiitti nopeasti ja häipyi enkä enää nähnyt häntä seuraavina päivinä. Illalla mietiskelin, että olisihan sitä voinut vastata vähän fiksumpiakin asioita, mutta saipahan hän ainakin spontaaneita ja aitoja vastauksia.

Nyt palmukuvia kotikaranteenissa katsellessani, en voi olla hieman haaveilematta näistä maisemista ja kokemuksista. Aloha!

Päälähteet (täydellinen lähdeluettelo saatavissa kirjoittajalta)

Jackson, R. (2014). *'Signposts': Policy and Practice for Teaching about Religions and Non Religious Worldviews in Intercultural Education*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Sahlberg, P. (2015). *Finnish lessons 2.0: what can the world learn from educational change in Finland?* (2nd ed.). New York: Teachers College Press.

Suomen virallinen tilasto (SVT), 2018. Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.3.2020].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>

Kirjoittaja

Tuuli Lipiäinen

KM, tohtorikoulutettava, projektitutkija

Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta

tuuli.lipiainen@helsinki.fi